Nr 79.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående efterskänkande i vissa fall av återbetalningsskyldigheten beträffande till kontrolltjänstemän oriktigt utbetalta dyrtidstillägg; given Stockholms slott den 20 februari 1925.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 februari 1925.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden OLSSON, NOTHIN, HANSSON, LINDERS, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

— —

T. f. departementschefen, statsrådet Wigforss, anför härefter:

Uti en vid 1924 års riksdag inom andra kammaren väckt motion (nr 244) hemställdes, att riksdagen måtte besluta befrielse för länsassessorn A. Adler, länsbokhållaren T. Thege och extra länsbokhållaren Sven Wiegert liksom också vissa i motionen omförmälda kontrolltjänstemän från den återbetalningsskyldighet i fråga om av dessa senare för mycket utbekomna dyrtidstillägg, som ålagts dem genom en av regeringsrätten given resolution den 5 oktober 1923.

I motionen lämnades huvudsakligen följande utredning angående ifrågavarande spörsmål.

Efter granskning av Malmöhus läns kassaredogörelser för åren 1920 och 1921 anmärktes inom riksräkenskapsverket, att till vissa kontrolltjänstemän vid sockerfabriker och brännvinsbrännerier inom länet utbetalts dyrtidstillägg å belopp, som från deras under åren 1919—1921 intjänta arvoden avdragits såsom ersättning till tillverkare för kost och bostad åt kontrolltjänstemännen. Då dessa icke varit berättigade till dyrtidstillägg å berörda avdragna belopp, anmärktes vad i sådant avseende obehörigen utgivits till ersättande.

Tillförordnade landskamrerarna Adler, Thege och Wiegert, vilka såsom redogörare i anledning härav anmodades till statsverket inbetala ifrågavarande belopp, tillhopa 33,910 kronor 52 öre, därav Adler 18,277 kronor 41 öre, Thege 10,086 kronor 65 öre och Wiegert 5,546 kronor 46 öre, bestredo i avgivna förklaringar kravet.

Vid de sålunda avgivna förklaringarna ansåg riksräkenskapsverket sig icke kunna fästa avseende utan lät mot redogörarna anställa talan hos kammarrätten med yrkande att redogörarna måtte åläggas till statsverket inleverera anmärkta beloppen.

I utslag den 10 oktober 1922 yttrade kammarrätten, att som den omständigheten, att tillverkare på därom av vederbörande gjord tillsägelse i enlighet med föreskrifterna i 25 § 5 mom. av förordningen den 11 oktober 1907 angående beskattning av socker samt 21 § 1 mom. av förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin tillhandahållit ifrågavarande kontrollörer kost eller kost och bostad mot viss ersättning, som av länsstyrelsen avdragits å kontrollörsarvodena, icke kunde anses innebära, att de sålunda avdragna beloppen icke skulle ingå i kontrollörernas kontanta avlöning, alltså och då vid sådant förhållande kontrollörerna jämlikt de under ifrågavarande år gällande författningarna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst varit berättigade att åtnjuta dyrtidstillägg jämväl å de sålunda från arvodena avdragna beloppen, samt det icke ens påståtts, att dyrtidstilläggen, efter sådan grund uträknade, utbetalts med högre belopp än som vederbort, funne kammarrätten skäligt lämna riksräkenskapsverkets yrkande utan bifall.

Över detta utslag besvärade sig riksräkenskapsverket hos Kungl. Maj:t under yrkande om bifall till sin talan. Vid besvärens kommunicering med kontrolltjänstemännen avgåvo dessa en gemensam till Kungl. Maj:t ställd inlaga, därvid de anförde, bland annat, följande:

»Jämlikt nådiga förordningen angående beskattning av socker den 11 oktober 1907 § 25 mom. 5, sådant detta lagrum lyder enligt förordningen den 19 juni 1917, har tillverkaren att åt kontrolltjänsteman, som så önskar, upplåta boningsrum och kost mot en ersättning av en krona för rummet och en krona 50 öre för kosten, allt per dag räknat. Ifrågavarande ersättningsbelopp skola enligt samma lagrum avdragas från det vederbörande tillkommande arvode och tillhandahållas tillverkaren genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande. Det är oss fortfarande icke möjligt att förstå den reella grunden för riksräkenskapsverkets krav på återbetalning av vad av de av oss uppburna dyrtidstilläggen belöper å berörda ersättningar för kost och logi. Enligt nådiga kungörelserna den 30 maj 1919, den 30 juni 1920 samt den 29 juni 1921 angående allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst utgår dyrtidstillägg å bl. a. arvode. Det rent formella förhållandet, att en del av den oss tilldelade ersättningen för kontrolltjänstens bestridande på sätt ovan sagts genom Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg avdragits och översänts till tillverkaren

såsom vederlag för kost och logi, torde väl näppeligen kunna medföra någon förändring av dess egenskap att utgöra arvode, fastställt på sätt uti ovan åberopade nådiga förordning angående beskattning av socker § 25 mom. 4 närmare omförmäles. Därest vi själva haft att ersätta tillverkaren för åtnjuten kost och logi hade väl rimligtvis icke ens kunnat ifrågasättas någon reducering av dyrtidstillägget å de fastställda arvodesbeloppen. — — — —

— —

I sammanhang med det anförda tillåta vi oss påpeka ett förhållande, som för sakfrågans bedömande icke torde vara utan betydelse. Det stora flertalet av oss åtnjuta pension från arméns pensionskassa.

Uti § 4 av nådiga kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer heter det bl. a.: 'Åtnjuter pensionär dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst, skall dyrtidstillägget enligt *denna* kungörelse utgå allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning, varå dyrtidstillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst, understiger 700 kronor för år, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning understiger 700 kronor för år.' Enahanda stadgande har influtit uti nådiga kungörelsen den 29 juni 1921 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst. — — — — — — — —

— —

Inom Malmöhus län äro belägna två raffinaderier och tolv råsockerfabriker. Som bekant hava endast vid raffinaderierna kontrollörerna varit inkallade till tjänstgöring året om. Alla övriga och alltså det ojämförligt största antalet hava haft sin verksamhet såsom kontrolltjänstemän förlagd till den s. k. betkampanjen, omfattande en tid av två till tre månader. Då arvodet härvid understiger uti ovanberörda kungörelser omförmälda 700 kronor för år, hava vi, likaledes jämlikt kungörelserna i fråga, alltså å skillnadsbeloppen intill 700 kronor åtnjutit dyrtidstillägg å pensionen med $^1/_3$ av i varje fall gällande grundtal. Då emellertid det arvode, varå vi ansett oss berättigade erhålla dyrtidstillägg och även uppburit dylikt såsom kontrolltjänstemän, till följd av oss nu ålagd återbäringsskyldighet icke uppgått till vad till pensionskassan uppgivits, måste ju detta otvivelaktigt medföra en motsvarande ökning av den del av pensionen, varå det högre dyrtidstillägget ($^1/_3$ av grundtalet) bör beräknas, och vi alltså berättigas utfå ökat dyrtidstillägg från pensionskassan. Statens vinst av riksräkenskapsverkets anmärkning torde till icke obetydlig del reduceras härigenom.

Frånsett de ovan relaterade sakliga invändningarna mot riksräkenskapsverkets anmärkning få vi i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte taga jämväl följande omständigheter i nådigt beaktande.

Då genom statsmakternas beslut flertalet kontrollörstjänster numera indragits och det således icke är oss möjligt att av kommande kontrollarvoden erlägga de till återbäring begärda beloppen, synes det oss vara hårt för att icke säga obilligt att nu långt efter det arvodena uppburits och av oss förbrukats kräva återbetalning. En dylik bleve för oss även särskilt betungande, ja hart när omöjlig att med bästa vilja fullgöra, på grund av de synnerligen knappa ekonomiska omständigheter, varuti vi i de flesta fall befinna oss. Med hänsyn till vår höga ålder och rådande svåra tidsförhållanden torde det nämligen för de flesta av oss vara uteslutet att på annat sätt bereda oss inkomst.

Slutligen få vi erinra därom, att vi ju underkastats beskattning till såväl stat som kommun för sammanlagda summan av arvode och dyrtidstillägg för kontrolltjänstgöringen. Då varje beskattningsår i skatteteknisk mening utgör ett avslutat helt, torde det jämväl vara ovisst, huruvida en återbäring av belopp, som hänför sig till inkomster för flera år tillbaka, medför rätt till skattelindring vare sig därigenom att avdrag medgives vid följande självdeklarering eller i form av restitution.» — — — — — — — — — — — —

— —

Vidare ingåvo de kontrolltjänstemän, som vid anmärkningarnas delgivning med dem inlevererat anmärkta belopp, en skrivelse till Kungl. Maj:t, däri de hemställde, att, därest Kungl. Maj:t mot förmodan skulle gilla riksräkenskapsverkets anmärkning men finna sig böra av nåd efterskänka betalningsskyldighet för vederbörande, Kungl. Maj:t jämväl måtte förklara dem berättigade återbekomma vad de sålunda erlagt, då det ej syntes med billighet och rättvisa överensstämmande, därest de, som, mången gång med stora uppoffringar, lojalt fullgjort vad dem avfordrats, därigenom skulle komma i sämre ställning än övriga uti berörda anmärkning avsedda kontrollörer.

Slutligen inkommo redogörarna Adler, Thege och Wiegert med gemensam förklaring över besvären, i vilken de hemställde, att besvären måtte lämnas utan bifall. Skulle mot förmodan så ej ske och ej heller kontrollörernas ansökan att av nåd fritagas från betalningsskyldighet vinna beaktande, anhöllo redogörarna, att Kungl. Maj:t i allt fall ville av nåd efterskänka dem återbetalningsskyldighet av de anmärkta beloppen, i den mån desamma icke kunde hos vederbörande kontrollörer uttagas, något som på goda grunder kunde antagas komma att inträffa i många för att icke säga de flesta fall. Såsom stöd för denna ansökan framhöllo redogörarna, att bestämmelserna om dyrtidstillägg liksom åtskilliga andra av de s. k. kristidsförfattningarna varit synnerligen svårtydda och rentav inbjudit till olika tolkningssätt. Detta hade ju ock på ett synnerligen markant sätt framträtt i förevarande fall, där kammarrätten hade en annan uppfattning än den riksräkenskapsverket sökt göra gällande, i det att kammarrätten kommit till samma resultat som länsstyrelsen.

I förenämnda resolution den 5 oktober 1923 hade Kungl. Maj:t yttrat: »Och som jämlikt kungörelserna med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst den 30 maj 1919, den 30 juni 1920 och den 29 juni 1921 dyrtidstillägg utgår allenast å i avlöning ingående kontanta förmåner, samt vid sådant förhållande dyrtidstillägg icke skolat utgå å de avlöningsbelopp, som av ifrågakomna kontrolltjänstemän utbekommits i form av kost eller bostad och kost, finner Kungl. Maj:t skäligt att med ändring av kammarrättens utslag förplikta Adler, Thege och Wiegert att ersätta statsverket anmärkta beloppen, utgörande rätt uträknade tillhopa trettiotretusenniohundratio kronor 49 öre, Adler med adertontusentvåhundrasjuttiosju kronor 41 öre, Thege med tiotusenåttiosex kronor 65 öre och Wiegert med femtusenfemhundrafyrtiosex kronor 43 öre, envar av dem öppet lämnat att av vederbörande söka sitt åter efter befogenhet.

Vidkommande ansökningarna lämnar Kungl. Maj:t desamma utan bifall.»

Efter att hava framhållit det svåra läge, vari såväl berörda kontrolltjänstemän som sagda tjänstemän vid länsstyrelsen kommit genom den dem

ålagda återbetalningsskyldigheten, anförde motionärerna vidare, att, då svårigheterna uppkommit på grund av olika tolkning av hithörande författningar, vilka i nu ifrågavarande avseende synts särskilt oklart avfattade, och då vederbörande återbetalningsskyldiga alltså dels varit utan skuld till det inträffade och dels handlat i god tro, billighet syntes tala för, att de befriades från återbetalningsskyldighet. När därtill komme, att statsverket icke syntes kunna påräkna att få indrivet stort mer än halva beloppet men väl hade utsikter till vissa omkostnader för processer, talade även praktiska skäl härför.

I anledning av förevarande motion anhöll riksdagen i skrivelse den 23 maj 1924, nr 197, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning skyndsammast möjligt i vilken omfattning utbetalning av dyrtidstillägg å avlöningsmedel, som utbekommits i form av kost eller bostad och kost, ägt rum till kontrolltjänstemän samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill berörda utredning kunde giva anledning. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott inhämtat, hade nämligen utbetalning av dyrtidstillägg å avlöningsmedel, som utbekommits i form av kost eller bostad och kost, ej endast ägt rum vid länsstyrelsen i Malmöhus län utan hade så varit förhållandet jämväl inom andra länsstyrelser. Med hänsyn till de konsekvenser, ett bifall till motionen sålunda skulle komma att medföra och vilkas räckvidd icke kunde överblickas, ansåge riksdagen försiktigheten bjuda, att, innan ståndpunkt toges till frågan huruvida och i så fall i vilken mån befrielse från ålagd återbetalningsskyldighet till statsverket borde äga rum, utredning borde åvägabringas rörande den omfattning, i vilken sådan utbetalning förekommit. Intill dess denna utredning slutförts samt på utredningen grundat förslag underställts riksdagens prövning — vilket riksdagen förväntade kunna ske vid 1925 års riksdag — syntes med vidare åtgärder för bringande i verkställighet av förberörda resolution böra anstå.

Genom remiss den 4 juli 1924 anbefalldes överståthållarämbetet samt länsstyrelserna i de län, varest bränneri eller sockerfabrik varit i verksamhet under något av åren 1919—1923, att verkställa och före den 15 oktober 1924 till finansdepartementet inkomma med utredning — överståthållarämbetet beträffande Stockholms stad och länsstyrelserna i fråga om respektive län — i vilken omfattning utbetalning till kontrolltjänstemän ägt rum av dyrtidstillägg å avlöningsmedel, som utbekommits i form av kost eller bostad och kost; och skulle därvid tillika uppgivas i vad mån återbetalning av sålunda utbetalt dyrtidstillägg kunde hava skett samt i vilken utsträckning ytterligare återbetalning kunde antagas med hänsyn till vederbörande kontrolltjänstemäns ekonomiska omständigheter kunna åvägabringas.

Tillika anbefallde Kungl. Maj:t överståthållarämbetet samt ifrågavarande länsstyrelser att avgiva utlåtande, huruvida och i vad mån kronan

borde efterskänka utbetalta dyrtidstillägg å här ifrågavarande avlöningsmedel.

Av de sålunda i ärendet hörda länsstyrelserna, till antalet aderton, hava länsstyrelserna i Uppsala län, Jönköpings län, Älvsborgs län, Värmlands län, Kopparbergs län, Gävleborgs län och Västernorrlands län meddelat, att inom berörda län utbetalning till kontrolltjänstemän av dyrtidstillägg å avlöningsmedel, som utbekommits i form av kost eller bostad och kost, icke ägt rum.

I vilken omfattning utbetalning av sådana dyrtidstillägg ägt rum hos överståthållarämbetet och inom övriga län — jag bortser härvid från utbetalningar, mot vilka anmärkningar icke inom föreskriven tid gjorts — framgår av följande tablå, i vilken på grundval av länsstyrelsernas yttranden angivits dels de utbetalda beloppens storlek, dels huru mycket därav återbetalats eller av skilda anledningar ej återburits.

	Utbetalta belopp		Summa	Icke återbetalta belopp		Återbetalta belopp
	Anmärkta belopp	Ej anmärkta belopp, som icke preskriberats		Utan angiven orsak eller på grund av att vederbörande vägrat återbetala el. d.	På grund av bristande tillgångar	
Stockholms stad	14,529.00	2,215.48	16,744.48	16,744.48	—	—
Stockholms län	2,225.11	—	2,225.11	1,216.96	444.43	563.72
Östergötlands »	1,097.72	—	1,097.72	906.62	—	191.10
Gotlands »	451.02	—	451.02	451.02	—	—
Kronobergs »	176.57	—	176.57	69.99	—	106.58
Kalmar »	758.52	—	785.52	576.27	59.30	149.95
Kristianstads »	9,607.80	2 mån. 1922	9,607.80	929.67	1,109.89	7,567.74
Malmöhus »	41,588.71	—	41.588.71	11,690.24	14,329.94	15,568.53
Hallands »	358.86	—	358.86	190.14	—	168.72
Göteborgs och Bohus län	6,236.96	—	6,236.96	6,195.11	—	41.85
Skaraborgs län	9,355.10	—	9,355.10	8,229.22	—	1,125.88
Summa	86,411.87	2,215.48	88,627.35	47,199.72	15,943.56	25,484.07

Härtill kommer ett av länsstyrelsen i Blekinge län utbetalt mindre belopp. Denna länsstyrelse har visserligen följt den principen, att dyrtidstillägg ej utbetalts å de avlöningsbelopp, kontrolltjänsteman utbekommit i form av kost eller bostad och kost, men av förbiseende har år 1921 utbetalts dyrtidstillägg av omförmält slag till ett sammanlagt

belopp av 63 kronor 10 öre. Av detta belopp har återburits 45 kronor 82 öre, varemot en kontrollör vägrat återbetala till honom utanordnat dyrtidstillägg, 17 kronor 28 öre. Någon anledning att efterskänka detta belopp har länsstyrelsen ansett ej föreligga, och kunde återbetalning utan svårighet ske.

I fråga om den utsträckning, i vilken ytterligare återbetalning kunde antagas kunna åvägabringas, hava de hörda myndigheterna anfört, att i det stora flertalet fall vederbörande tjänstemän icke syntes kunna, åtminstone ej utan synnerligen kännbara ekonomiska uppoffringar, återbära ifrågavarande av dem uppburna dyrtidstillägg. En del av dem vore pensionärer utan annan inkomst än pension på grund av förutvarande befattning i allmän eller enskild tjänst, och fall förekomme, då vederbörande saknade utmätningsbara tillgångar. Några tjänstemän hade avlidit.

Vidkommande härefter frågan, huruvida och i vad mån kronan borde efterskänka utbetalta dyrtidstillägg å här ifrågavarande avlöningsmedel, hava myndigheterna — med undantag av de länsstyrelser, som med hänsyn till att utbetalningar av nu berörda slag icke förekommit inom länen ansett sig sakna anledning yttra sig i frågan, och bortsett från länsstyrelsen i Blekinge län, som, enligt vad förut nämnts, av misstag utbetalt ett mindre belopp — enstämmigt uttalat sig för en dylik åtgärd, dock att olika meningar gjort sig gällande i fråga om den omfattning, vari efterskänkandet borde äga rum.

Vad sistberörda fråga angår, hava myndigheterna i huvudsak anfört följande:

Överståthållarämbetet har anfört, att, då flertalet av kontrolltjänstemännen icke torde kunna, i varje fall icke utan stor svårighet, återbära av dem uppburna dyrtidstillägg och vederbörande tjänstemän inom ämbetet, vilka vore ansvariga för beloppens utbetalande, till stöd för utbetalningarna kunde åberopa ett av kammarrätten den 23 december 1919 meddelat, icke överklagat beslut i fråga om under år 1918 gjorda utbetalningar, ämbetet funne sig böra tillstyrka efterskänkande av kronans ifrågavarande fordran.

Länsstyrelsen i Stockholms län har anfört, att, då en återbetalning av de dyrtidstillägg, varom fråga är, under nu rådande ekonomiska förhållanden skulle för tjänstemännen bliva synnerligen kännbar och i vissa fall måhända omöjlig, kronan borde helt efterskänka utbetalta dyrtidstillägg.

Länsstyrelsen i Uppsala län, inom vilket län, såsom nämnts, utbetalning av dyrtidstillägg å nu ifrågavarande avlöningsmedel icke skett, har uttalat, att någon återbetalningsskyldighet för redogörarna billigtvis icke syntes böra äga rum.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har med hänsyn till tidigare praxis och till att kontrolltjänstemännen befunne sig i blygsamma ekonomiska omständigheter ansett sig kunna tillstyrka efterskänkande av utbetalta dyrtidstillägg och återbetalning till vederbörande av inlevererade medel.

Länsstyrelsen i Kronobergs län, som funnit vägande skäl tala för att kronans rätt till återbekommande av dyrtidstillägg å här ifrågavarande avlöningsmedel efterskänktes, har, med hänsyn till vad tidigare vid jämförliga förhållanden medgivits dels i fråga om oriktiga utbetalningar till

indelt manskap vid armén, dels i fråga om till underofficerare vid flottan oriktigt utbetalta krigstids- och dyrtidstillägg, ansett det skäligen kunna ifrågasättas, att, där den oriktiga utbetalningen skett, innan den såsom redogörare ansvarige erhållit del av riksräkenskapsverkets anmärkning rörande tidigare sådan utbetalning, redogöraren liksom den, till vilken utbetalning oriktigt skett, befriades från återbetalningsskyldighet och, därest återbetalning skett, berättigades återfå vad som återbetalts till statsverket, samt att i andra fall av oriktiga utbetalningar, därest det skulle vålla den återbetalningsskyldige synnerliga svårigheter att verkställa återbetalning, det finge ankomma på Kungl. Maj:t efter prövning i varje särskilt fall att efterskänka återbetalningsskyldigheten.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har anfört, att det syntes länsstyrelsen otvivelaktigt mest överensstämmande med rättvisa och billighet, att ett efterskänkande utsträcktes till samtliga anmärkta fall och sålunda även till de kontrolltjänstemän, vilka lojalt efterkommit kravet på återbetalning. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle anse efterskänkande i så stor omfattning icke böra äga rum, ansåge styrelsen i allt fall, att samtliga de belopp, som för närvarande kvarstode oguldna och icke framdeles komme att frivilligt erläggas, borde efterskänkas.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uttalat sig i samma riktning som sistnämnda länsstyrelse.

Länsstyrelsen i Hallands län har ansett, att, i den mån de utbetalta beloppen med hänsyn till vederbörande kontrolltjänstemans ekonomiska omständigheter kunde återkrävas, skäl icke förelåge att efterskänka de oriktigt utbetalta beloppen. Skulle det däremot visa sig, att i ett eller annat fall beloppen icke kunde återfås av vederbörande kontrolltjänstemän, borde staten avstå från sitt krav, enär de oriktiga utbetalningarna hade sin grund i oklart avfattade författningar.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har anfört, att, då utbetalningarna tillkommit på grund av oklart avfattade författningar och icke kunde läggas de tjänstemän, som förordnat om utbetalningarna, till last, länsstyrelsen ansåge billigheten kräva, att nämnda tjänstemän befriades från betalningsskyldighet. Länsstyrelsen tillstyrkte fördenskull kraftigt, att ännu icke återbetalta belopp måtte av kronan efterskänkas.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län, inom vilket län, såsom nämnts, utbetalning av dyrtidstillägg, varom fråga är, icke ägt rum, har ansett vägande skäl förefinnas för ett efterskänkande av de utbetalta dyrtidstilläggen. Förutom det att författningsbestämmelserna i ämnet på grund av sin oklara avfattning givit anledning till olika tolkning borde även tagas i betraktande, att avlöningsförmånerna till de tjänstemän, på vilkas föredragning medlen utbetalts, icke blivit bestämda med tagen hänsyn till något ekonomiskt ansvar.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har anfört, att, då små utsikter syntes förefinnas att hos kontrolltjänstemännen utfå ens en mindre del av vad som utbetalts i dyrtidstillägg å avlöningsmedel, varom fråga är, de tjänstemän inom länsstyrelsen, som hade ansvaret för respektive anordningsbeslut, bleve betalningsskyldiga för ett avsevärt belopp, vars gäldande skulle komma att förorsaka dem väsentliga svårigheter. Då denna betalningsskyldighet med hänsyn till de oklara bestämmelser, som varit gällande i ämnet, icke kunde anses överensstämmande med rättvisa och billighet, har länsstyrelsen såsom sin åsikt förklarat, att kronan borde efterskänka utbetalda dyrtidstillägg å nämnda avlöningsmedel.

Sedan statskontoret genom remiss den 20 november 1924 anbefallts avgiva utlåtande i ärendet, har statskontoret i utlåtande den 10 december samma år anfört följande:

»Från och med år 1917 hava till flertalet kontrolltjänstemän vid sockerfabriker och brännvinsbrännerier utbetalts krigstids- och dyrtidstillägg å de belopp, som från deras intjänta arvoden avdragits såsom ersättning till tillverkaren för kost och bostad. Mot utbetalningen av sådant krigstidstillägg under år 1917 framställdes av kammarrättens revisionsavdelning anmärkning, men blev anmärkningen genom utslag år 1919 av kammarrätten ogillad. Utslaget vann laga kraft, och synes någon vidare anmärkning mot utbetalning av sådant krigstidstillägg under åren 1917 och 1918 icke hava framställts. Talan mot de gjorda utbetalningarna under dessa år torde även jämlikt nådiga kungörelsen den 26 mars 1881 numera vara preskriberad.

I anledning av ett av regeringsrätten gjort uttalande beträffande dyrtidstillägg å det belopp, som utgått till tillverkaren för kost och bostad (R. R. 1920 Fi. not. 489), har emellertid riksräkenskapsverket under de senaste åren framställt ett flertal anmärkningar mot gjorda utbetalningar av dyrtidstilllägg beträffande tiden från och med 1919. Enligt vad handlingarna utvisa, belöpa sig de av riksräkenskapsverket anmärkta beloppen till sammanlagt 86,411 kronor 87 öre. Av detta belopp har dock 25,484 kronor 7 öre av vederbörande kontrolltjänsteman återlevererats. Utöver de anmärkta beloppen torde vissa utbetalningar av dyrtidstillägg under de senaste åren ägt rum, mot vilka riksräkenskapsverket, förmodligen i avbidan på vederbörligt beslut i anledning av ovanberörda motion, dock icke framställt anmärkning. Sedan riksräkenskapsverket börjat anmärka på de felaktiga utbetalningarna, synas desamma hava upphört, och torde någon sådan utbetalning icke hava skett efter 1923 års utgång.

Vad angår frågan, huruvida och i vilken mån efterskänkande av dyrtidstillägg å ifrågavarande avlöningsmedel bör äga rum, vill statskontoret framhålla följande:

Genom att framställd anmärkning mot utbetalning av krigstidstillägg under år 1917 å ifrågavarande avdrag för kost och bostad av kammarrätten ogillades och då några ytterligare anmärkningar icke sedermera under flera år framställts, torde vederbörande ansett sig hava fog för uppfattningen, att de gjorda utbetalningarna voro riktiga. Att författningsbestämmelserna i ämnet kunna vid tillämpningen lämna rum för en viss tvekan, synes även framgå av att kammarrätten den 23 september 1919 och den 10 oktober 1922 ogillat men den 19 januari 1922 och sedermera i ett flertal fall gillat framställda anmärkningar mot utbetalning av ifrågavarande dyrtidstillägg. Den omständigheten att vederbörande redogörare först efter så lång tid som i förevarande fall skett fått kännedom om, att de gjorda utbetalningarna varit felaktiga, torde dessutom i hög grad försvåra möjligheten för indrivning av de anmärkta beloppen. Av den verkställda utredningen framgår även, att flertalet av ifrågavarande kontrolltjänstemän befinna sig i synnerligen knappa ekonomiska omständigheter samt att de icke utan stora svårigheter torde kunna återbära av dem för mycket uppburet dyrtidstillägg. Vidare hava en stor del av dessa kontrolltjänstemän på grund av ålder eller sockerkontrollens omläggande numera fått frånträda sina befattningar. Återbetalning av de anmärkta dyrtidstilläggen skulle även, såsom det framhållits i nyssnämnda motion, beträffande kontrolltjänstemän, som samtidigt åtnjutit statspension, medföra anspråk på ytterligare dyrtidstillägg å vederbörande

tillkommande pension. För de kontrolltjänstemän, vilka lojalt efterkommit kravet på återbetalning, har, enligt vad handlingarna utvisa, återbetalningen i många fall varit förenad med betydande uppoffringar.

Med hänsyn till samtliga av statskontoret sålunda framhållna omständigheter synes det, som om starka skäl talade för efterskänkande av återbetalningsskyldigheten i alla de fall, där utbetalningarna skett, innan den som redogörare ansvarige erhållit del av riksräkenskapsverkets anmärkningar rörande tidigare sådana utbetalningar, samt att, därest återbetalning skett av dyrtidstilllägg, som utbetalts före nyssnämda tidpunkt, vederbörande berättigas återfå vad som sålunda återbetalts. Statskontoret får även erinra om att riksdagen vid tvenne föregående tillfällen befriat vederbörande från återbetalningsskyldighet av oriktigt utbetalt krigstids- och dyrtidstillägg, i det att riksdagen medgivit, att Eders Kungl. Maj:t efter prövning av varje särskilt fall finge efterskänka återbetalningsskyldigheten av till indelt manskap vid armén oriktigt utbetald krigstidshjälp i sådana fall, där det skulle vålla den indelte soldaten synnerliga svårigheter att återbära till honom utbetald krigstidshjälp (Riksdagens skrivelse nr 71 år 1922) samt att Eders Kungl. Maj:t i fråga om viss personal vid flottan finge efterskänka återbetalningsskyldigheten beträffande för tiden till och med april månad 1920 till underofficerare vid flottan oriktigt utbetalda krigstids- och dyrtidstillägg å portionsersättning beräknad efter 62 öre för dag (Riksdagens skrivelse nr 264 år 1924). Beträffande oriktigt utbetalt krigstidstillägg, som sedermera återbetalts, har Eders Kungl. Maj:t beträffande vissa kronofogdar medgivit vederbörande ersättning för de återbetalda beloppen.»

På grund av vad sålunda anförts har statskontoret hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att till kontrolltjänstemän oriktigt utbetalt dyrtidstillägg å de belopp, som från deras intjänta arvoden avdragits såsom ersättning till tillverkaren för kost eller kost och bostad, finge efterskänkas i de fall, där utbetalningarna skett, innan den som redogörare ansvarige erhållit del av riksräkenskapsverkets anmärkning rörande tidigare utbetalningar, samt att, därest återbetalning skett av sådant dyrtidstillägg, till vederbörande måtte få återbetalas vad som sålunda ersatts.

Departementschefen. Såsom av utredningen i ärendet framgår, hava från och med år 1917 till vissa kontrolltjänstemän vid sockerfabriker och brännvinsbrännerier utbetalts krigstids- och dyrtidstillägg å de belopp, som från deras intjänta arvoden avdragits såsom ersättning till tillverkaren för kost och bostad. Visserligen framställdes mot utbetalningen av sådant krigstidstillägg under år 1917 anmärkning av kammarrättens revisionsavdelning, men blev denna anmärkning, såsom förut nämnts, genom utslag år 1919 av kammarrätten ogillad. Utslaget vann laga kraft, och synes på grund härav någon vidare anmärkning mot utbetalning av sådant krigstidstillägg icke hava framställts under åren 1917 och 1918. På sätt statskontoret erinrat, torde ock talan mot gjorda utbetalningar under dessa år jämlikt kungörelsen den 26 mars 1881 angående förkortning av preskriptionstiden för uppbördsmäns och redogörares ansvarighet vara preskriberad. Utbetalningarna av de dyrtidstillägg, beträffande vilka ett efterskänkande av återbetalningsskyldighet nu är ifrågasatt, hänföra sig sålunda till tiden från och med år 1919. I fråga om dessa

utbetalningars storlek torde jag få hänvisa till förut intagna tablå. Enligt vad jag från riksräkenskapsverket inhämtat, torde några utbetalningar utöver vad denna tablå utvisar icke hava skett.

Vad angår frågan, huruvida och i vilken mån ett eftergivande av återbetalningsskyldigheten av dyrtidstillägg å nu ifrågavarande avlöningsmedel bör äga rum, synas mig så starka billighetsskäl tala för ett dylikt eftergivande, att jag utan tvekan anser mig böra tillstyrka, att så måtte få ske, och anser jag i likhet med statskontoret, att detta eftergivande bör få sträcka sig till samtliga de fall, där utbetalningarna skett, innan den som redogörare ansvarige erhållit del av riksräkenskapsverkets anmärkningar rörande tidigare sådana utbetalningar, samt att därest återbetalning skett av dyrtidstillägg, som utbetalts före nyssnämnda tidpunkt, vederbörande må berättigas återfå vad som sålunda återbetalats. Jag förutsätter, att, där dylik utbetalning av en gång återbetalta dyrtidstillägg skall äga rum, utgifterna i fråga må avföras från vederbörande dyrtidstilläggsanslag.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att till kontrolltjänstemän oriktigt utbetalt dyrtidstillägg å belopp, som från deras intjänta arvoden avdragits såsom ersättning till tillverkaren för kost eller bostad och kost, må efterskänkas i de fall, där utbetalningarna skett, innan den som redogörare ansvarige erhållit del av riksräkenskapsverkets anmärkning rörande tidigare utbetalningar, samt att, därest återbetalning skett av dylikt dyrtidstillägg, till vederbörande måtte få ånyo utbetalas vad som sålunda ersatts.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilagan litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olga Gjörloff.